

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
SUMMARY	7
СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ АВТОРІВ ЗА ТЕМОЮ МОНОГРАФІЇ	11
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	15
ПЕРЕДМОВА	19
ВСТУП	21

РОЗДІЛ 1

ПРАВОВА ТА КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УМИСНИХ ВБИВСТВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	32
1.1 Правова характеристика злочинів, пов'язаних з умисними вбивствами військовослужбовців під час проведення бойових дій	32
1.2 Криміналістична класифікація умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій	44
1.3 Криміналістична характеристика умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій (обстановка та способи вчинення злочинів, характеристика особи потерпілого та злочинця)	52
Висновки до розділу 1	107

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ	109
2.1 Обставини, що підлягають встановленню та доказуванню	109
2.2 Типові слідчі ситуації, версії та особливості проведення тактичних операцій по встановленню осіб, причетних до вчинення злочину	120
2.3 Особливості взаємодії слідчих правоохоронних органів з підрозділами військової прокуратури, Міністерства оборони України, громадськими об'єднаннями та засобами масової інформації	131
Висновки до розділу 2	141

РОЗДІЛ 3

ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ)
ДІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНИХ ВБИВСТВ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ

БОЙОВИХ ДІЙ.....	142
3.1 Особливості огляду місця події.....	142
3.2 Тактика проведення слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій.....	156
3.3 Особливості застосування спеціальних знань і призначення судових експертиз.....	170
Висновки до розділу 3.....	187

РОЗДІЛ 4

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗШУКУ ПІДОЗРЮВАНИХ,
ЯКІ СКОЇЛИ ВБИВСТВА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ, БЕЗВІСТИ ЗНИКЛИХ
ТА НЕВПІЗНАНИХ ТРУПІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....

4.1 Нормативно-правова основа теорії розшуку та її система.....	193
4.2 Взаємодія з іншими підрозділами та іноземними державами.....	199
4.3 Початкові (першочергові) розшукові заходи розшуку безвісно зниклих осіб.....	227
4.4 Першочергові заходи при надходженні повідомлень про виявлення невідомих трупів.....	237
Висновки до розділу 4.....	248

РОЗДІЛ 5

ТАКТИКА РОЗШУКУ І ЗАТРИМКИ
ПІДОЗРЮВАНИХ У СКОЄННІ УМИСНИХ ВБИВСТВ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....

5.1 Загальна характеристика пошукової діяльності органів досудового слідства та затримання підозрюваних осіб.....	251
5.2 Поняття і загальні положення тактики затримки підозрюваного.....	257
5.3 Тактика розшуку підозрюваних у скоєнні умисних вбивств військовослужбовців.....	265

5.4 Організація і проведення тактичних комбінацій по розшуку підозрюваних осіб.....	275
5.5 Організація тактичної операції по затриманню озброєного підозрюваного.....	281
Висновки до розділу 5.....	294
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	296
ЗАКЛЮЧНА ПРОМОВА ДО МОНОГРАФІЇ.....	300
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	302
ДОДАТКИ.....	327
АВТОРИ.....	466

АНОТАЦІЯ

Сайнчин О. С., Сиводєд І. С. Умисні вбивства військовослужбовців, які вчинені в умовах проведення бойових дій (кримінально-правовий, кримінальний процесуальний і криміналістичні аспекти). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

У монографії на основі дослідження комплексу питань, що виникають при розслідуванні умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій, сформульовано наукові положення та одержано результати, що у сукупності спрямовані на вирішення важливого наукового завдання в галузі криміналістичної методики й містить практичні рекомендації щодо збирання доказів у кримінальних провадженнях зазначеної категорії. Дослідження є одним із перших в Україні комплексним дослідженням теоретичних і практичних проблем криміналістичної характеристики та розслідування умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій, з урахуванням сучасного стану кримінального процесуального законодавства та правоохоронної діяльності.

Аналіз стану розслідування умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій дав підстави констатувати такі характерні риси: стабільно негативна тенденція до зростання розмірів вчинення умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, що пов'язано з веденням масштабних бойових дій в зоні операції Об'єднаних сил; збереження значної питомої ваги цих злочинів у структурі корисливої насильницької злочинності; груповий характер злочинних проявів, серед яких більшу половину становлять убивства, які вчиняються на організованій і професійній основі, що пов'язані з вбивствами, замахом на вбивство та тяжкими тілесними ушкодженнями; використання вогнепальної, холодної зброї, вибухових пристроїв; вчинення вбивств військовими іноземних держав, які мають професійні навички ведення бойових дій (снайпери, найманці тощо); збільшення обсягу завданих збитків та жертв злочину.

Розроблено наукові основи комплексної криміналістичної методики розслідування умисних вбивств військовослужбовців під час

проведення бойових дій в умовах нового кримінального процесуального законодавства, визначено її місце в системі видових (внутрішньовидових) і позавидових методик, а також структуру криміналістичної характеристики, до якої включено такі елементи: спосіб підготовки, вчинення та приховування злочинів (включаючи знаряддя і засоби); обстановку вчинення та слідову картину нападу; відомості про осіб, які вчинили злочини, та особу (осіб) потерпілого (потерпілих); предмет злочинного посягання.

Спосіб вчинення умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій систематизовано за етапами злочинної діяльності: приготування до вчинення; безпосереднє вчинення; напад і приховування слідів злочину. Типові сліди умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій є важливим орієнтиром у спрямуванні оперативного-розшукових заходів і процесуальних дій. Усі об'єкти, що містять слідову інформацію, умовно поділено на такі групи: транспортний засіб; інші речі матеріального світу; знаряддя чи засоби злочинної діяльності (окремо зброя та вибухівка); електронно-цифрові сліди; пам'ять людей. Встановлення точного часу і місця вчинення з попереднім аналізом усієї отриманої інформації про подію дозволяє слідчому правильно кваліфікувати кримінальне протиправне діяння, а також визначити вірний напрям його розслідування. Предметом безпосереднього посягання виступають переважно матеріальні цінності, життя військовослужбовців частіше не тільки з корисних мотивів, а й з мотивів помсти, особисто неприязних відносин і приховування іншого злочину. Частина цих злочинів вчиняється за умов алкогольного та наркотичного сп'яніння.

Зазначено, що труднощі розслідування умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій пов'язані з тим, що підготовка та вчинення цих злочинів носить, як правило, організований характер з використанням вибухових пристроїв, холодної та вогнепальної зброї. Ретельна підготовка до вчинення злочину полягає у підборі засобів скоєння вбивства; визначення зброї, вибухових пристроїв, а також засобів пересування; зборі інформації про об'єкт нападу (вид автомобіля, маршрут руху, кількість охорони, наявність супровідного транспорту, врахування можливості швидкої допомоги); маскуванні

зовнішності злочинців, транспортного засобу; приховуванні слідів злочину; приховуванні знарядь злочину.

Систематизовано типові слідчі ситуації по відношенню до суб'єкта вчинення злочину (вбивство вчинене невідомими особами; особа, яка вчинила напад і вбивство зникла, вона відома лише за ознаками зовнішності, які встигли запам'ятати очевидці та свідки; особу затримано на місці події, є свідки і матеріальні сліди) та запропоновано напрями розслідування й алгоритм проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій для кожного етапу при різних слідчих ситуаціях.

Взаємодія слідчого зі співробітниками оперативних підрозділів та іншими суб'єктами (МОЗ України, ЗСУ, ДСНС України, УВКР, СБ України, МВС України) здійснюється у таких формах: а) процесуальні (виконання доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій з метою встановлення осіб, які вчинили умисне вбивство військовослужбовців під час проведення бойових дій та інформування про їх результати; сприяння слідчому у проведенні окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій); б) непроцесуальні (спільна діяльність у складі слідчо-оперативної групи й планування початкового етапу розслідування; взаємний обмін інформацією; опрацювання початкових матеріалів і висунення основних версій).

Процесуальні дії слідчого, що передбачені та регламентовані кримінальним процесуальним законодавством, спрямовані на збирання, перевірку або використання доказів у кримінальному провадженні. Розкриття та розслідування умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій як елементи процесуальної діяльності співвідносяться як загальне та окреме. Розслідування завжди проводиться з метою встановлення істини шляхом вирішення подвійного завдання: з одного боку, встановлення особи злочинця та обставин злочинної діяльності, пошук доказової інформації, а з іншого – належне процесуальне оформлення виявлених слідів й формування системи доказів для встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні. Структуру розкриття злочину складають: слідчі (розшукові) дії, спрямованість і послідовність яких залежить від

ситуації розслідування; негласні слідчі (розшукові) дії в рамках досудового розслідування, які спрямовані на розв'язання пошукових завдань і виконання доручень слідчого.

Визначено організаційно-тактичні засади проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій: огляд місця події (місця укриття, стеження за об'єктом до вчинення нападу, де безпосередньо було вчинене вбивство; втечі (відходу) злочинців з місця події; де злочинці покинули знаряддя злочину); допит очевидців, потерпілого, свідків, підозрюваного; обшук; пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент. Запропоновано порядок (програму) збирання стороною обвинувачення доказів учинення умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій шляхом проведення комплексу пов'язаних єдиним тактичним задумом слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Окреслено порядок проведення, фіксації та використання результатів таких негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях досліджуваної категорії, зокрема: зняття інформації з телекомунікаційних мереж і встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу; візуальне спостереження за особою, річчю або місцем; аудіо-, відеоконтроль особи, місця; зняття інформації з електронних інформаційних систем; контроль за вчиненням злочину; обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи.

Встановлено, що найпоширенішою формою застосування спеціальних знань у кримінальних провадженнях, розпочатих у зв'язку з розслідуванням умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій, є залучення експерта та проведення експертизи (дактилоскопічна, трасологічна, криміналістичне дослідження холодної зброї, судово-психіатрична експертиза підозрюваних, судово-біологічна експертиза речових доказів, балістична).

Ключові слова: розслідування, умисне вбивство військовослужбовця, бойові дії, криміналістична характеристика, кримінальне провадження, слідча ситуація, слідча (розшукова) дія, негласна слідча (розшукова) дія, спеціальні знання.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ АВТОРІВ ЗА ТЕМОЮ МОНОГРАФІЇ

Саїнчин О.С.

1. Саинчин А.С. Криминалистика и оперативно-розыскная деятельность: понятие и особенности тактики розыска и задержания подозреваемых и обвиняемых : учеб. пособ. / Одес. нац. юрид. акад. Одесса : Феникс, 2007. 208 с.

2. Саинчин А.С. Криминалистические особенности расследования серийных убийств : монография / Междунар. гуманит. ун-т. Одесса : Феникс, 2006. 128 с.

3. Саинчин А.С. Основы раскрытия некоторых видов умышленных убийств: криминалистический анализ : монография / Одес. нац. юрид. акад. Одесса : Юрид. літ., 2004. 304 с.

4. Саинчин А.С. Убийства по заказу (Уголовно-правовой, криминалистический и криминологический аспекты) / Одес. нац. юрид. акад. Одесса : Юрид. літ., 2003. 248 с.

5. Саїнчин О.С. Загальна теорія та практика застосування комплексних експертиз при розслідуванні злочинів (за матеріалами кримінального провадження обвинувачення генерал-майора Виктора Назарова). *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М.В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 356 с.

6. Саїнчин О.С. Криміналістична характеристика серійних вбивств: аналіз структури. *Право та державне управління* : зб. наук. праць. 2012. Вип. 5. С. 112–115.

7. Саїнчин О.С. Кримінально-правові особливості класифікації умисних вбивств та інших злочинів пов'язаних з позбавленням життя людини. *Правова держава* : зб. наук. праць Одес. нац. ун-ту ім. І.І. Мечнікова. 2012. Вип. 16. С. 124–129.

8. Саїнчин О.С. Кримінально-процесуальне та криміналістичне визначення етапів розслідування умисних вбивств. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін. ; відп. за вип. В.М. Дрьомін. Одеса : Юрид. літ., 2012. Вип. 66. С. 112–115.

9. Саїнчин О.С. Побудова приватних криміналістичних характеристик умисних вбивств. *Держава та регіони. Серія: Право*. Науково-виробничий журнал. Запоріжжя, 2012. Вип. 2 (36). С. 218–223.

10. Саїнчин О.С. Розслідування умисних вбивств: теорія та практика : монографія. Одеса : СПД Бровкін О.В., 2012. 408 с.

11. Саїнчин О.С. Теорія і практика розслідування умисних вбивств : монографія. Одеса, 2012. 237 с.

12. Саїнчин О.С. Експертні можливості встановлення часу смерті шляхом визначення комах та їх останків, знайдених на трупі. *Громадянське суспільство як чинник модернізації сучасної держави* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 квіт. 2021 р.) / Київський регіональний центр Національної академії правових наук України. К., 2021. С. 78–80.

Сиводєд І.С.

1. Сиводєд І.С. Типові слідчі ситуації, версії та особливості проведення тактичних операцій по встановленню осіб, причетних до вчинення умисних вбивств військовослужбовців під час бойових дій. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 2. Т. 2. С. 209–215.

2. Сиводєд І.С. Проблеми кримінальної відповідальності за вбивства військовослужбовців під час особливого періоду. *Scientific and practical Publication in law «National law journal: theory and practice»*. 2020. № 4(44). С. 92–98.

3. Сиводєд І.С. Використання спеціальних знань та проблеми призначення судових експертиз при розслідуванні умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 4. С. 176–180.

4. Сиводєд І.С. Першопочаткові та подальші слідчі дії розслідування умисних вбивств військовослужбовців в період проведення бойових дій. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 4(32). Vol. 2. С. 151–159.

5. Сиводєд І.С. Огляд місця події як невідкладна слідча дія при розслідуванні умисних вбивств військовослужбовців у період проведення бойових дій. *Право і суспільство*. 2020. № 6. С. 219–225.

6. Сиводед І.С. Особливості допиту свідків та підозрюваних осіб у злочинах, пов'язаних з умисними вбивствами військовослужбовців під час проведення бойових дій. *Вчені записки Таврійського національного університету*. 2020. Т. 31(70). № 6. С. 94–98.

7. Сиводед І.С. Криміналістична класифікація вбивств військовослужбовців під час особливого періоду. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. праць Нац. ун-ту Одес. юрид. акад. Одеса, 2020. № 66. С. 23–29.

8. Сиводед І.С. Особливості розслідування умисних вбивств військовослужбовців, які скоєні під час ведення бойових дій з використанням вибухових пристроїв та вибухових речовин. *Актуальні проблеми правознавства*: зб. наук. праць юрид. ф-ту Західноукр. нац. ун-ту. 2021. Вип. 1(25). С. 133–139.

9. Сиводед І.С. Обстановка вчинення вбивств військовослужбовців під час особливого періоду. *Юридичний науковий електронний журнал* : електрон. наук. фах. вид. юрид. ф-ту Запорізь. нац. ун-ту. 2021. № 3. С. 334–337.

10. Сиводед І.С. Обставини, що підлягають встановленню та доказуванню по кримінальних провадженнях щодо умисних вбивств військовослужбовців. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19–20 лип. 2017 р.). Київ : Наук.-досл. ін-т публіч. права, 2017. С. 99–102.

11. Сиводед І.С. Проведення негласних слідчих (розшукових) дій при вбивствах військовослужбовців в умовах бойових дій в порядку ст. 615 КПК України. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 14–15 листоп. 2018 р.). Київ : Наук.-досл. ін-т публіч. права, 2018. С. 34–36.

12. Сиводед І.С. Кримінально-правове та кримінально-процесуальне визначення поняття «особливий період» при кваліфікації військових злочинів. *Eurasian scientific congress* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Барселона, Іспанія, 12–14 лип. 2020 р.). Барселона, 2020. С. 370–377.

13. Сиводед І.С. Поняття криміналістичної класифікації умисних вбивств військовослужбовців. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті*: в 2-х ч. : матеріали Всеукр.